

Учасники справи мають право запропонувати суду питання, роз'яснення яких, на їхню думку, потребує висновку експерта. У разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов'язаний мотивувати таке відхилення або зміну.

Питання, які ставляться експерту, і його висновок щодо них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта.

Призначений судом експерт невідкладно повинен повідомити суд про неможливість проведення ним експертизи через відсутність у нього необхідних знань або без залучення інших експертів.

Діюче законодавство передбачає можливість обов'язкового призначення експертизи судом у разі заявлення клопотання про призначення експертизи обома сторонами. Призначення експертизи судом є обов'язковим також за клопотанням хоча б однієї із сторін, якщо у справі необхідно встановити:

- 1) характер і ступінь ушкодження здоров'я;
- 2) психічний стан особи;
- 3) вік особи, якщо про це немає відповідних документів і неможливо їх одержати.

Також експертиза призначається у порядку статті 106 ЦПК України на замовлення учасників справи.

1. Учасник справи має право подати до суду висновок експерта, складений на його замовлення.

2. Порядок проведення експертизи та складення висновків експерта за результатами проведеної експертизи визначається відповідно до чинного законодавства України про проведення судових експертиз.

3. Висновок експерта, складений за результатами експертизи, під час якої був повністю або частково знищений об'єкт експертизи, який є доказом у справі, або змінено його властивості, не замінює сам доказ та не є підставою для звільнення від обов'язку доказування.

4. Висновок експерта, складений за результатами експертизи, під час якої був повністю або частково знищений об'єкт експертизи або змінено його властивості, до розгляду судом не приймається, крім випадків, коли особа, яка його подає, доведе можливість проведення додаткової та повторної експертизи з питань, досліджених у висновку експерта.

5. У висновку експерта зазначається, що висновок підготовлено для подання до суду, та що експерт обізнаний про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок.

6. Експерт, який склав висновок за зверненням учасника справи, має ті самі права і обов'язки,

що й експерт, який здійснює експертизу на підставі ухвали суду.

7. За заявою учасника справи про наявність підстав для відводу експерта, який підготував висновок на замовлення іншої особи, такий висновок судом до розгляду не приймається, якщо суд визнає наявність таких підстав.

Експертизи та дослідження проводяться експертними установами, як правило, за зонами регіонального обслуговування. За наявності обставин, що зумовлюють неможливість або недоцільність проведення експертизи в установі за зоною обслуговування, особа або орган, які призначають експертизу, зазначивши відповідні мотиви, можуть доручити її виконання експертам іншої установи.

Експертиза призначається ухвалою суду, де зазначаються: підстави та строк для проведення експертизи; з яких питань потрібні висновки експертів, ім'я експерта або найменування експертної установи, експертам якої доручається проведення експертизи; об'єкти, які мають бути досліджені; перелік матеріалів, що передаються для дослідження, а також попередження про відповідальність експерта за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків.

Якщо експертизу призначено експертам кількох установ, в ухвалі про її призначення зазначається найменування провідної установи, на яку покладається проведення експертизи. Якщо проведення експертизи доручається експертній установі та особі, яка не є працівником цієї установи, провідною визнається експертна установа. Ухвала про призначення експертизи направляється в кожну установу — виконавцям, а також особі, яка не є працівником експертної установи. Об'єкти дослідження та матеріали справи направляються провідній установі.

Відповідно до п. 1.13 Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5, строк проведення експертизи встановлюється, у залежності від складності дослідження, з урахуванням експертного навантаження фахівців, керівником експертної установи (або заступником керівника чи керівником структурного підрозділу) у межах:

- 10 календарних днів – щодо матеріалів з невеликою кількістю об'єктів та вирішуваних питань і простих за характером досліджень;

- 30 календарних днів – щодо матеріалів із середньою кількістю об'єктів та вирішуваних питань або середньої складності за характером досліджень;

- 60 календарних днів – щодо матеріалів з великою кількістю об'єктів та вирішуваних питань або складних за характером досліджень;

- понад 60 календарних днів – щодо матеріалів із великою кількістю об'єктів та вирішуваних питань (більше десяти), виходячи з фактично необхідного для експерта часу або особливо складних за характером досліджень (досліджень з використанням криміналістичного обладнання (лазерного, оптичного, електронного), проведення експериментальних досліджень, застосування декількох методів);

- понад 90 календарних днів – якщо експертиза є особливо складною чи багатооб'єктною, потребує вирішення більше десяти питань або вирішення питань, які потребують декількох досліджень, чи налічує понад п'ять томів матеріалів справи або є комплексною чи потребує залучення фахівців з інших установ (у тому числі судово-медичних), підприємств, організацій і не може бути виконана в зазначені строки.

Більший розумний строк встановлюється за письмовою домовленістю з органом (особою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), після попереднього вивчення експертом наданих матеріалів.

У разі значного завантаження експерта та знаходження в нього на виконанні одночасно понад десяти експертиз, у тому числі комісійних та комплексних, вказані терміни можуть бути переглянуті або встановлені додатково з урахуванням необхідного реального часу на їх виконання.

Попереднє вивчення матеріалів при проведенні простих та середньої складності досліджень не повинно перевищувати відповідно п'яти та десяти робочих днів; при складних та особливо складних дослідженнях – відповідно п'ятнадцяти та двадцяти робочих днів.

У разі відмови органу (особи), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), у погодженні запропонованого розумного строку проведення експертизи матеріали справи повертаються з пропозицією призначити експертизу іншим суб'єктам судово-експертної діяльності, визначеним у статті 7 Закону України “Про судову експертизу”.

У випадку невиконання клопотань експерта щодо надання додаткових матеріалів, несплати вартості експертизи протягом 45 календарних днів з дня направлення клопотання в порядку, передбаченому чинним законодавством, незабезпечення прибуття експерта, безперешкодного доступу до об'єкта дослідження, а також належних умов для його роботи (учинення перешкод з боку сторін, що беруть участь у справі, в обстеженні об'єкта) ма-

теріали справи повертаються органу (особі), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), із зазначенням мотивованих причин неможливості її проведення.

Строк проведення експертизи починається з робочого дня, наступного за днем надходження матеріалів до експертної установи, і закінчується у день складання висновку експерта (повідомлення про неможливість надання висновку). Якщо закінчення встановленого строку проведення експертизи припадає на неробочий день, то днем закінчення строку вважається наступний за ним робочий день.

У строк проведення експертизи не включається строк виконання клопотань експерта, усунення недоліків, допущених органом (особою), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта).

Призначення експертизи як правило супроводжується зупиненням провадження у справі. Вилучення об'єктів, що підлягають дослідженню, та відібрання зразків оформлюються протоколами згідно з вимогами цивільного процесуального законодавства. У них, крім загальних реквізитів такого роду документів, зазначається, які саме зразки були вилучені або відібрані, їх кількість, умови відбору або вилучення, а також інші обставини, що мають значення для вирішення поставлених питань. Протокол мають підписати всі особи, які брали участь у вилученні об'єктів, відібранні зразків.

Об'єкти, що надаються на дослідження, відповідно упаковуються та засвідчуються особою у передбаченому законодавством порядку. Для відібрання зразків суд, який призначив експертизу, може залучити спеціаліста.

Якщо в одній ухвалі про призначення експертизи є питання, що стосуються предметів різних видів експертиз, керівник установи визначає питання, які підлягають вирішенню в кожному з підрозділів, кількість виконуваних при цьому експертиз та послідовність їх виконання.

Результатом експертизи є письмовий мотивований висновок експерта, який приєднується до справи. У висновку експерта повинно бути зазначено: коли, де, ким (ім'я, освіта, спеціальність, свідоцтво про присвоєння кваліфікації судового експерта, стаж експертної роботи, науковий ступінь, вчене звання, посада експерта), на якій підставі була проведена експертиза, хто був присутній при проведенні експертизи, питання, що були поставлені експертові, які матеріали експерт використав, докладний опис проведених досліджень, зроблені в результаті їх висновки і обґрунтовані відповіді на поставлені судом питання.

Висновок експерта складається з трьох частин: вступної, досліджувальної та висновків дослі-

дження. У вступній частині висновку вказуються: назва експертизи, її номер і вид (додаткова, повторна і т. ін.); орган чи особа, які призначили її; дані про експерта; дата надходження матеріалів і дата підписання експертизи; питання, які належить вирішити експертові; найменування матеріалів для експертизи, спосіб доставки та вид упаковки об'єктів; обставини справи, які мають значення для висновку; відомості про присутніх під час досліджень; попередження експерта про його відповідальність за завідомо неправдивий висновок; довідково-нормативні документи та методична література, використані експертом.

У досліджувальній частині висновку описується процес дослідження та його результати, а також дається обґрунтування висновку експерта. У заключній частині висновки дослідження викладаються у вигляді відповідей на поставлені питання у тій послідовності, в якій вони викладені у вступній частині. Висновок експерта згідно з ст. 102 діючого Цивільного процесуального кодексу є одним із засобів доказування, тому він оцінюється ним за правилами, встановленими для оцінки усіх доказів.

Якщо суд не погоджується з висновком експерта, він все ж повинен мотивувати свою незгоду у рішенні або ухвалі.

Висновок експерта (експертів) оформлюється на бланку експертної установи і підписується експертом (експертами), який проводив дослідження. Підписи у заключній частині засвідчуються відбитком печатки експертної установи на кожній сторінці тексту заключних висновків.

Якщо до висновку експерта додаються фото-таблиці, креслення, схеми, діаграми тощо, вони також підписуються експертом (експертами); підписи засвідчуються відбитком печатки експертної установи.

Висновки. Розгляд питань, які були предметом дослідження у цій статті, дає підстави до висновку, що у даному форматі можливо розглянути лише деякі питання пов'язані зі змінами та оновленням законодавства у цивільному процесі. Ці новели потребують подальшого аналізу як практики так законодавчих положень у питаннях пов'язаних з призначенням судової експертизи у цивільному процесі України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. станом на 18 січня 2018 року: Офіц. текст. – К. : Алерта, 2018. – 240 с. С. – 46-50.
2. Про судову експертизу: Закон України від 22 лютого 1994 р. № 4038 — С. 5. Із змінами, внесеними згідно із Законами.
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз: затв. наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5. — С. 29. Із змінами та доповненнями
4. Соломахіна О.М. Ознаки судової експертизи та порядок її призначення у цивільному процесі України // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Випуск 66 / редкол.: С.В. Ківалов (голов.ред.) та ін., відп. за вип.. В.М. Дрьомін. – Одеса: Юридична література, 2012. – 532 с. – С. – 354-360. – 0,42 д.а.

Соломахіна Олена Миколаївна

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЇХ ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗА НОВОЇ РЕДАКЦІЄЮ ЦПК УКРАЇНИ

Стаття присвячена виявленню та дослідженню основних положень судової експертизи у цивільному процесі, а також дослідженню особливостей призначення судової експертизи за правилами оновленого ЦПК України, а також дослідженню деяких положень пов'язаних із строками проведення експертиз у експертних установах та оформленням висновків експертизи згідно існуючим процесуальним кодексом та інструкцією про призначення та проведення судових експертиз.

Ключові слова: спеціальні знання, доказове значення, строки проведення експертиз, експертна установа, висновки експерта.

Соломахіна Елена Николаевна

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ И ИХ УРЕГУЛИРОВАНИЯ ПРИ НОВОЙ РЕДАКЦИЕЙ ГПК УКРАИНЫ

Статья посвящена выявлению и исследованию основных положений судебной экспертизы в гражданском процессе, а также исследованию особенностей назначения судебной экспертизы по правилам обновленного ГПК Украины, а также исследованию некоторых положений связанных со сроками проведения экспертиз в экспертных учреждениях и оформлением выводов экспертизы согласно существующим процессуальным кодексом и инструкции о назначении и проведении судебных экспертиз.

Ключевые слова: специальные знания, доказательственное значение, сроки проведения экспертиз, экспертное учреждение, заключения эксперта.

Solomahina Olena

SOME ISSUES OF FORENSIC EXAMINATION AND THEIR SETTLEMENT UNDER THE NEW EDITION OF THE CIVIL CODE OF UKRAINE

The article is devoted to the identification and study of the main provisions of forensic examination in the civil process, as well as the study of the features of the appointment of forensic examination under the rules of the updated CPC of Ukraine, as well as the study of some provisions related to the terms of expert examination in expert institutions and the drawing up of expert examination findings in accordance with the existing procedural code and instruction on the appointment and conduct of forensic examinations.

Some changes have significantly changed and modernized the modern procedural model. In connection with this, there was a need to revise and supplement a number of provisions related to the development and settlement of litigation in court proceedings. The new version of the Civil Procedural Code of Ukraine has been in effect since December 15, 2017.

Forensic examination, as before, is one of the forms of applying natural sciences, non-judicial knowledge and scientific and technical achievements in various processes, including civil ones. As a result of an expert study, actual data is established that affects the correct resolution of the case.

Forensic examination is a specialist research knowledge in the field of science, technology, art, crafts, etc., phenomena and processes in order to give an opinion on what is or will be the subject of the trial.

It should be noted that the problems associated with the legal regulation of the appointment and conduct of forensic examinations depends on changes that modernize the current legislation and the development of special knowledge and techniques that can influence the correct resolution of civil cases.

The purpose of the study is to emphasize the existing stories in the amended legislation and their possible application in judicial practice.

Key words: special knowledge, proof value, terms of conducting of examinations, expert institution, conclusions of the expert.